

BREVIARIS

Històries originals
de la vida real

Mary Wollstonecraft

PUV

BREVIARIS

XXIX

Històries originals de la vida real

Mary Wollstonecraft

Traducció i introducció
de Carme Manuel

PUV
UNIVERSITAT
DE VALÈNCIA

Títol original: *Original Stories from Real Life*
Lessons

© de la traducció del text: Carme Manuel, 2022

© d'aquesta edició: Universitat de València, 2022

Publicacions de la Universitat de València
Arts Gràfiques, 13 - 46010 València
Coordinació editorial: Amparo Jesús-María
Disseny de la col·lecció: Enric Solbes
Maquetació: Celso Hernández de la Figuera

ISBN: 978-84-9134-947-1 (paper)

ISBN: 978-84-9134-948-8 (ePub)

ISBN: 978-84-9134-949-5 (PDF)

Edició digital

ÍNDEX

Introducció
per Carme Manuel

7

*Històries originals
de la vida real*

111

Lliçons per a Fanny

245

Introducció

*A Nina,
que sap llegir ulls*

Original Stories from Real Life i *Lessons* són les dues obres que Mary Wollstonecraft escrigué per a nenes. De fet, pocs llibres en la història de la literatura tenen uns orígens i generen una influència tan apassionants com *Original Stories from Real Life: with Conversations Calculated to Regulate the Affections, and Form the Mind to Truth and Goodness*, obra escrita en 1788, i un inici i final tan tristos com *Lessons*. El primer fou l'èxit comercial més gran de l'autora, i la segona edició revisada de 1791 aparegué amb sis il·lustracions del poeta, dibuixant i gravador William Blake. L'obra, però, si bé és un títol destacable dins de la literatura infantil anglesa de finals del segle XVIII, quedà ben aviat relegada de la trajectòria de l'escriptora, d'una banda per aquella que seria la bíblia del feminisme de tots els temps, *A Vindication of the Rights of Woman* (1792) i, d'una altra, pels canvis culturals que, des del romanticisme de principis del segle XIX, portaren a rebutjar la primerenca col·lecta de títols il·lustrats per al públic infantil i juvenil. La ferma decisió de Wollstonecraft de fer de la raó l'eina

fonamental de l'educació de les joves allunya aquest text dels retrats amables que faria una generació posterior de la innocència infantil, unes imatges que han perdurat fins als nostres dies. Com explica ja el títol, aquestes històries de la vida real tenen l'objectiu de preparar les lectores per a la vida i, per aquesta raó, componen una mena llibre d'instruccions, un manual de supervivència, per a convertir-les en ciutadanes virtuoses de la *res publica*, mereixedores tant de la salvació terrenal com de l'espiritual. Aquesta transformació, però, no ve de la mà de la mare o del pare, sinó d'una institutriu, el que fa que Wollstonecraft trenque ací la fantasia de la mare perfecta, condemne l'essencialisme de les dones com a mares instintives i naturals, i entronitze la figura de la mentora com a única guia per al creixement ètic de les filles, a més de privilegiar l'espai no domèstic com a escenari d'ensenyament i experimentació existencials. Ara bé, *Lessons*, que no fou mai publicada en vida de l'escriptora, passa per alt aquestes argumentacions i torna a la mare com a primera educadora de les filles i com a figura cabdal que dirigeix els primers passos del seu enteniment per tal de fer-ne unes ciutadanes responsables. D'aquesta manera, Wollstonecraft tanca un cercle en què tant les mares com aquelles que puguen fer de mares són directament assenyalades no com a criadores sinó com a educadores fonamentals de les dones de les noves generacions.

L'original història de la vida de Mary Wollstonecraft

És indubtable que M. W. és coneguda per ser l'autora de *A Vindication of the Rights of Woman, With Strictures on Political and Moral Subjects* (1792), un text que, segons declara William Godwin en la seua biografia de la pensadora, *Memoirs of the Author of 'A Vindication of the Rights of Woman'* (1798),¹ malgrat els seus defectes, «si es considera la importància de les seues doctrines i l'eminència del geni que mostra, no sembla improbable que continue llegint-se mentre perdure l'existència de la llengua anglesa». A més,

la publicació del llibre marca un abans i un després en la matèria que tracta i Mary Wollstonecraft serà respectada per haver fet un servei més gran a la causa del seu sexe que el que han fet tots els escriptors i escriptores que alguna vegada se sentiren animats a defensar aquest bell sexe oprimat i injuriat (84).

La poderosa vessant autobiogràfica dels escrits més destacables de l'autora —*Thoughts on the Education of Daughters* (1786), *Mary, A Fiction* (1787), *Original Stories from Real Life* (1788), *A Historical and Moral View of the Origin and Progress of the French Revolution* (1794), *Letters Written during a Short Residence in Sweden, Norway and Denmark* (1796), i *Maria, or the Wrongs of Woman* (1798)— recomana la contextualització de la seua obra com a mirall d'unes vivències en bona mesura

1. Les traduccions de l'original anglés d'aquest text i de tots els altres ací referits són meues. Com que totes les citacions de Godwin són d'aquesta obra, m'hi referiré només pels números de pàgina.

excepcionals, tot i que s'ha de tenir en compte que la segona meitat del segle XVIII fou testimoni del sorgiment d'una important literatura escrita per dones d'ideologies diverses de diferents països europeus, com també ho mostren les espanyoles Josefa Amar, Inés Joyes y Blake, M.ª Rosa Gálvez, Margarita Hickey, M.ª Gertrudis de Hore i Cayetana de la Cerda, com ha estudiat, entre altres especialistes, Mónica Bolufer (1998).

Wollstonecraft va nàixer el 27 d'abril de 1759 i morí el 10 de setembre de 1797, als trenta-vuit anys, deu dies després d'haver tingut la seua segona filla –la futura Mary Shelley, autora de *Frankenstein*. Unes setmanes després de la mort, el seu marit, William Godwin –pensador radical precursor de moltes idees de l'anarquisme–, destrossat per la pena, començà a redactar unes memòries en homenatge a la desapareguda que, paradoxalment, per la sinceritat amb què narrava la molt «original història de la vida de Mary Wollstonecraft», generaren escàndol entre els lectors i també indignació entre algunes amistats, que no entengueren la necessitat de tanta franquesa davant la societat conservadora anglesa de l'època postrevolucionària. El poeta Robert Southey, per exemple, criticà l'amic per «la falta de tot sentiment a l'hora de despullar l'esposa morta». *Memoirs of the Author of 'A Vindication of the Rights of Woman'*, publicada al gener de 1798 i que tingué poc després una segona edició revisada, és una obra que deixa ben palesa la fama de l'escriptora per la mateixa absència del seu nom al títol. De fet, hi apareix com a autora de l'aleshores ja cèlebre obra sobre la reivindicació dels drets de la dona. Tanmateix, aquells records i testimonis biogràfics generaren una profunda hostilitat cap a la biografiada i el rebuig de la seua obra fins al segle XX.

Apunten Sandrine Bergès i Alan Coffee (2016: 8) que fins i tot en *The Subjection of Women* (1869), de John Stuart Mill, tot i que molts dels seus arguments són idèntics als que ja havia exposat M. W., el nom d'aquesta no hi apareix ni una sola vegada. De fet, l'elegant edició d'*Original Stories* de 1820 omet per complet el nom de l'autora i, com explica Gary Kelly (1992: 58), «la utilitat i la facilitat de venda de la seua obra van sobreviure a la reputació de Mary Wollstonecraft». D'una altra banda, el llibre de Godwin fou també font principal d'informació per a la llarga llista de biografies que s'han escrit de la pensadora, a més d'objecte interessant d'estudi com a text exemplar de la narrativa biogràfica de finals de la Il·lustració i el període romàntic, inspirada en *Les confessions* de Rousseau, com afirmen Pamela Clemit i Luria Walker (2001: 12).

«Mary –declara Godwin a les primeres pàgines de *Memoirs*– es va distingir des de la seua infantesa per una exquisida sensibilitat, una destacada capacitat de comprensió i una gran empena en el caràcter, trets mentals que guiaren el curs de tota la seua vida» (6). Des del seu naixement al si d'una família de classe mitjana però portada a la misèria per l'alcoholisme i els canvis de professió del pare –de teixidor de seda a granger–, M. W. visqué a diverses localitats d'Anglaterra i Gal·les. Als nou anys, quan la família es traslladà a Beverley, es feu molt amiga de Jane Arden, filla del filòsof i científic John Arden, retratat per Joseph Wright al quadre *A Philosopher Giving that Lecture on the Orrery in which a Lamp is put in Place of the Sun* (*Un filòsof fent una conferència al planetari on un llum és al lloc del sol*, 1766), pintura que causà gran escàndol perquè posava el centre d'atenció en el motiu científic i no en un clàssic de la natura, i canviava la

meravella que causava un element originari de la divinitat, per un altre d'humà. L'amistat amb la família Arden ajudà M. W. a augmentar els seus coneixements i cultura, si bé la relació d'estreta amistat amb Jane acabà amb una baralla. Com hem dit, Mary venia d'una família de classe mitjana assetjada per l'alcoholisme i els deutes del pare jugador, i al contrari que moltes de les dones que es dedicaven a la literatura en aquestes dècades, la jove no trobà mai cap refugi llibresc en aquesta llar. La manca d'estímuls intel·lectuals la compensà, però, amb una llarga llista d'amics i coneguts, començant pels Arden, que li proporcionaren llibres, l'aconsellaren i l'acolliren en els seus cercles literaris. L'ambició i les ganes obsessives per aprendre, ampliar i aprofundir en coneixements la convertiren en una mena d'esponja, capaç d'absorbir qualsevol nutriment intel·lectual que l'envoltara per tal de créixer.

En 1775, als dinou anys, la jove començà una altra amistat, ara amb Fanny Blood, que aviat es transformaria en vertader amor i, segons Godwin, en «la passió que regnava a la seua ment». La intensitat del lligam amb Fanny, una jove «de facultats extraordinàries», és destacada pel biògraf quan compara l'ocasió en què es conegueren amb la primera entrevista de Werther, l'heroi de Goethe, i Charlotte, la seua amada:

La portaren a la porta d'una casa petita, però moblada amb un gust peculiar i senzill. El primer que hi observaren els seus ulls fou la visió d'una jove esvelta i de maneres elegants, de divuit anys, qui, atrafegada, tractava d'alimentar uns nens, nascuts dels mateixos pares però molt més petits que ella. La impressió que Mary rebé d'aquest espectacle fou indeleble i, abans que acabara l'entrevista, ella li havia jurat dins el seu cor eterna amistat (20, 21-22).

M. W. la conegué per mediació dels Clare, una parella que es convertí en una mena de pares, que també li encomanaren el gust per la poesia i li deixaren obres literàries dels clàssics anglesos.

Animada per la necessitat d'obtenir recursos econòmics i guanyar-se una desitjada independència, la jove deixà la casa materna i en 1778 començà a treballar com a senyoreta de companyia d'una dama a Bath, una feina que hagué d'abandonar en 1781 per la malaltia de la mare. Quan aquesta va faltar, l'any següent, Mary anà a viure amb la família de Fanny, però també hagué de tornar a casa quan la seua germana Bess caigué en una fortíssima depressió després d'un part. M. W., que sospitava el maltractament del marit, obligà la germana a deixar l'home i el nadó en 1784, i agafà la responsabilitat de mantenir Bess i l'altra germana, Everina, i amb Fanny Blood, també malalta, fundà una escola per a nenes, primer a Islington i després a Newington Green. Godwin manifesta:

pot dir-se que, de 1782 a 1792, fou en gran mesura víctima del desig d'actuar sempre en benefici dels altres. Fou incapaç de veure la profunda desil·lusió que entranya un propòsit com aquest. Com que no tenia experiència, posà massa confiança en la gratitud d'aquells a qui beneficiava, i no considerà com calia que, com més ens impliquem en els interessos i en la vida dels altres, també adquirim un sentit més perfilat dels seus defectes, i acabem turmentats pel seu egoisme i bogeria (32).

L'escola de Newington Green es trobava en una comunitat de comerciants de religió no conformista, i M. W. rebé l'ajuda i els consells de la senyora Burgh, vídua del reverend James Burgh, que també havia fundat

una acadèmia i havia publicat un tractat titulat *Thoughts of Education*, inspirat en *Thoughts Concerning Education* de John Locke (1693). La senyora Burgh es convertí també en mentora seua i li donà suport tant en la formació com econòmicament. L'escola arribà a tenir més de vint alumnes i M. W. es va veure obligada a contractar dos ajudantes, una de les quals era la senyora Mason, nom que és possible que li servira d'inspiració per al personatge de la institutriu en *Original Stories*.

Tot i que M. W. professava la fe anglicana, acceptà que la senyora Burgh li presentara alguns membres de la comunitat religiosa dels dissidents radicals de Newington Green, i començà a assistir als serveis de la congregació dissident del reverend gal·lès Richard Price. De fet, per a Kirstin Collins Hanley (2013: 6), la producció de M. W. reflecteix els principis educatius dels dissidents que acabaria desenvolupant durant el temps en què treballà com a mestra i institutriu. En 1776 Price havia escrit *Observations on the Nature of Civil Freedom/Rights* en què donava suport a les idees d'independència de les colònies angleses de l'Amèrica del Nord, com també ho havia fet aquell mateix any el seu amic Tom Paine en l'assaig *Common Sense*. Tots dos criticaven la corrupció de les classes governants, i les seues idees foren una influència decisiva sobre el pensament de M. W. De fet, seria un sermó de Price sobre la Revolució Francesa el que inspiraria Edmund Burke a escriure *Reflections on the Revolution in France*, l'obra incendiària contra Price i el seu pensament republicà, a més de la defensa més important de l'època dels drets de l'aristocràcia i crítica dels excessos revolucionaris. M. W. contestà a Burke en defensa de Price en un text que escrigué en només sis setmanes: *A Vindication of the Rights of Men, in a*

Letter to the Right Honourable Edmund Burke (1790). De Price, en concret, Jonathan Wordsworth (1990: 2) explica que adoptà una actitud orgullosa davant l'exclusió. Als dissidents els estava prohibit votar, estudiar a les universitats i tenir càrrecs públics, el que els equiparava a la situació social de les dones que aspiraven a una certa llibertat. Tanmateix, lluny d'acovardir-se, formaren l'elit intel·lectual i de resistència a l'Anglaterra a les acaballes del segle XVIII.

En 1785, Fanny marxà a Portugal per a casar-se i quan M. W. s'assabentà que l'amiga estava embarassada, corre-gué al seu costat per tenir-ne cura, si bé aquesta va morir en el part uns dies després de la seua arribada, el 29 de novembre d'aquell any. La desaparició de Fanny fou un colp extremadament dur per a M. W. De fet, Godwin destaca i sembla sorprendre's perquè, deu anys després de la mort de Fanny, en 1796, M. W. la recordava encara quan publicà *Letters Written During a Short Residence in Sweden, Norway, and Denmark*, i cita (47-48):

Quan un cor afectuós ha rebut unes impressions fortes, aquestes no s'hi poden mai esborrar. Les emocions esdevenen sentiments, però la imaginació transforma fins i tot les sensacions més transitòries en permanents quan hi torna amb afecte. No puc, sense el pessic del goig, recordar els paisatges que he vist, perquè no són per oblidar, ni els esguards que tota la meua persona ha sentit i que no tornaré a sentir mai més. La tomba cobreix una amiga estimada, l'amiga de la meua joventut. Tanmateix, ella encara és amb mi, i escolte els sons de la seua veu suau mentre vague per la maresma.

A la tornada a Anglaterra, M. W. es trobà que l'escola estava plena de deutes i que calia tancar-la. La urgent

necessitat de diners feu que, sota les directrius de Joseph Johnson, l'editor radical de Londres que publicaria totes les seues obres, es posara a escriure el que va ser el seu primer llibre, *Thoughts on the Education of Daughters: With Reflections on Female Conduct, in the More Important Duties of Life*, l'obra teòrica sobre la qual bastirà les ficcions d'*Original Stories*, i la materialització novel·lada de l'aproximació a una pedagogia progressista. Lyndall Gordon fa un resum de les principals idees pedagògiques de Wollstonecraft com a contestació a les teories educatives sobre les dones que Rousseau proposava a l'Émile, en concret, en la descripció que hi fa de Sophie, i que es poden abreujar dient que M. W. volia ensenyar les dones a pensar.

La vida com a filla d'Edward Wollstonecraft i Elizabeth Dixon havia estat i continuava sent llastimosa, perquè cap dels dos li havia mostrat una especial estima. El caràcter tirànic del pare i la submissió incondicional de la mare davant el maltractament que en rebia sembla, però, que serviren de revulsiu a la jove per dedicar la vida a defensar la igualtat racional de les dones davant els homes. Hi hagué moltes ocasions en què, quan tractava d'actuar de mitjancera entre la parella, acabava sent ella la víctima de la violència del pare, fins i tot arribà a passar moltes nits davant la porta del dormitori dels pares per si de cas l'home mamprenia a colps la mare durant la nit. Com Godwin manifesta (8-9), «els tempestuosos vents de crueltat i indiferència, destinats a soscar la superioritat mental de Mary no l'acovardiren, perquè fou capaç de superar tots els obstacles. A poc a poc, de ser una persona que no rebia consideració, passà a ser el cap i àrbitre d'aquella família». De la seua infantesa aviat aprengué una cosa: el despotisme

era portador d'infelicitat i sofriment, i calia fer-hi front des de la mateixa cèl·lula familiar. Ella no havia nascut per a contentar-se i supeditar-se al capritx d'un dèspota com el pare i quan s'hi encarava i la mare la reprenia o la castigava, aquests càstigs, en lloc de fer-li por, eren l'única cosa que la reconciliava amb ella mateixa. Aquesta situació de violència domèstica feu que Mary madurara ràpidament i que menyspreara sempre les nines i altres entreteniments tradicionals de les nenes. La imatge que es traça ací és contrària a la que defensava Rousseau segons la qual les dones, des del naixement, tenien una propensió natural al gust per la vestimenta, el parlar i les nines. L'escriptora, que portà a la pràctica en la seua pròpia existència aquest rebuig del retrat rousseunià de les joves, el feu també extensiu a la construcció d'una feminitat alternativa en les seues obres.

Quan l'escola de Newington Green tancà les portes, M. W., amb vint-i-set anys i una profunda depressió per la mort de Fanny Blood, es quedà sense treball, però, gràcies a Richard Price i la vídua Burgh, fou recomanada com a institutriu per a les nenes d'una família de la noblesa angloirlandesa, els Kingsborough. En el capítol que Janet Todd (2003a: 84-115) dedica a aquesta estada de M. W. a Mitchelstown, al comtat de Cork, explica que les joves eren filles del segon comte de Kingsborough, Robert King, i de Lady Caroline Fitzgerald, una de les hereves més riques de tot Irlanda, que s'havia casat als quinze anys amb aquell cosí seu. Todd ens aclareix com passà aquells dotze mesos llargs, de 1786 a 1787, i quines en foren les conseqüències. Els Kingsborough pertanyien al domini protestant (*Protestant Ascendancy*), nom pel qual es coneixia l'elit de grans terratinents, professionals i clergues, tots membres de l'església d'Anglaterra, que

dominaven la política, la societat i l'economia de l'antic regne d'Irlanda. M. W. es relacionava amb un grup social nou pel qual tenia profunds prejudicis, com deixaria veure en *Thoughts on the Education of Daughters*, obra que encara no havia estat publicada quan Lady Kingsborough la contractà. Al prefaci, l'autora manifesta que, tot i que hi havia molts manuals sobre l'educació de les dones, encara en quedava molt per dir, i reconeixia que les seues reflexions podien resultar massa pesades per a molts lectors. Mitzi Myers, una de les estudioses que més ha fet per posar en valor aquesta literatura exemplificant davant el menyspreu de la crítica moderna, explica com aquest tipus de manual educatiu es va convertir en un dels gèneres més conreats per les dones il·lustrades amb idees revisionistes de finals del segle XVIII i principis del XIX (Myers, 1987). Des de la dècada de 1780 les educadores intentaven instruir les mares en allò que podem anomenar tècniques progressistes de criança dels fills, que oferien en una diversitat de formes literàries, des de les narracions biogràfiques fins als contes d'història natural i moral. Wollstonecraft, com altres escriptores contemporànies, conservadores o liberals –com ara Sarah Trimmer o Hannah More–, es mostra preocupada pel desenvolupament moral de la jove burgesa com a subjecte destinat no només a educar els fills de la modernitat republicana, sinó també com a persona obligada a bastir una vida fructífera en tots els àmbits socials. Aquestes autores estaven convençudes que les seues obres no eren solament artefactes imaginatius, sinó que tenien com a objectiu canviar les idees dels lectors i, en concret, de les lectores, perquè, en primer lloc, el que escriuen es relaciona directament amb «la veritat i la realitat», i en segon, la seua literatura educativa exerceix un poder en el

món com a mitjà per a ordenar i reordenar les prioritats socials (Myers, 1987: 118).

Així doncs, *Thoughts on the Education of Daughters* és una crítica dels mètodes d'ensenyament, inspirada en l'experiència de l'autora, on exposa uns conceptes pedagògics que destaquen la urgència d'educar les nenes per a fer-les pensar i desenvolupar-se com a éssers racionals, cosa que plasmaria després en *Original Stories*. Cal subratllar ací un aspecte del pensament de Wollstonecraft que ha resultat com a mínim ignorat, o fins i tot molest, per a la construcció d'aquesta teòrica del feminisme com una il·lustrada antireligiosa. Com explica Barbara Taylor (2003: 98-102), les escriptores del període revolucionari, i Mary Wollstonecraft en particular, arribaren al pensament polític gràcies a la religió i no malgrat aquesta. De fet, Godwin és el primer que tracta de rebaixar la importància de les creences en la divinitat de la pensadora i afirma que, en el moment de la seua mort, no feu cap esment de la religió. El culte de la sensibilitat femenina, és a dir, la creença que les dones tenien capacitats per entendre i identificar-se amb la divinitat, fou tan fonamental per als seus valors ètics i tingué unes implicacions tan grans pel que fa a la igualtat, que es pot descriure com un dels impulsos de base del feminisme. El feminisme polític i les creences religioses de M. W. estan lligats per la convicció que els sentiments religiosos eren molt més poderosos en les dones que no en els homes, de manera que la religió modela no només com es pensa sinó també què es pensa. Així, el nou model de dona que ella persegueix amb l'educació és el d'una jove que desenvolupa el seu intel·lecte com a do de Déu. Per la seua banda, Eileen M. Hunt (2002), davant la despreocupació crítica pels fonaments teològics de la

filosofia política i moral de l'autora i el paper que tingué a l'hora de bastir el seu corpus filosòfic, n'assenyala tres etapes diferents: en els primers escrits, Wollstonecraft es mostra com una anglicana tradicional; en els escrits intermedis apareix com a unitària racionalista dissident, mentre que en els darrers es presenta com una romàntica deïsta, escèptica i possiblement atea.

En *Thoughts on the Education of Daughters*, M. W. segueix les teories educatives de John Locke, que incideix en l'obligació dels pares de sotmetre les pròpies passions a l'hora de criar els fills, i divideix el text en apartats destinats a explicar que els principis innats de la veritat han de ser conreats en els infants, en general, i en les nenes, en particular: els primers anys, la disciplina moral, els sabers externs, els costums artificials, el vestir, les belles arts, la lectura, els internats, el temperament, situacions desafortunades de les dones educades segons la moda i deixades sense fortuna, el matrimoni, els pensaments aleatoris, els beneficis que resulten de les desil·lusions, el tractament dels criats, com guardar els diumenges, sobre la desgràcia de no tenir uns principis fixos, la benevolència, jugar a les cartes, el teatre, els llocs públics. Al prefaci i en les primeres línies del primer apartat, comença lamentant la profunda incapacitat educativa de moltes mares:

Com que considere que el deure de tota criatura racional és atendre els seus fills, em sap molt greu observar que la raó i les obligacions no han tingut una influència tan poderosa sobre la conducta humana com l'ha tingut l'instint sobre els animals. La indolència i una irreflexiva despreocupació per totes les coses, llevat de la indulgència, fan que moltes mares, que potser tinguen rampells de tendresa, no es preocupen dels fills. Segueixen l'impuls agradós, i mai no pensen

que la raó hauria de conrear i governar aquests instints que se'ns implanten per embellir el camí de les obligacions, ja que, si no estan sotmesos a un determinat govern, es descontrolaran i enfortiran les passions —em referesc a la vanitat i l'egoisme, que sempre malden per triomfar.

L'autora passa a fer un recorregut per tots els deures de les mares, des d'al·letar i mostrar una severitat continguda cap als fills, fins a ensenyar-los a parlar correctament. Des d'una ideologia burgesa que necessita distanciar-se de les classes socials inferiors, alligona sobre l'obligació de no deixar les filles en mans dels criats perquè «les primeres nocions que absorbiran seran mesquines i vulgars».

Segons la pedagogia lockeana, el joc i l'educació han d'estar íntimament units, raó per la qual les lectures han de complir aquest doble requisit. Com a bona pensadora il·lustrada, Wollstonecraft privilegia la realitat davant les cabòries de la imaginació. Els pares han d'acceptar que els nens participen en les seues converses i els temes més convenients s'han d'aprendre amb la lectura, «l'ocupació més racional». Ara bé, al contrari del que es podria esperar, M. W. no recomana els llibres de teologia ni tampoc la Bíblia per als nens perquè «la religió s'ensenya millor amb l'exemple». De fet, aquest és un llibre que la institutriu, la senyora Mason, prohibeix a les nenes en *Original Stories*. El llibre sagrat «s'hauria de llegir amb un respecte especial», pensa Wollstonecraft, i «no hauria de servir com a quadern de lectura», per a no convertir-lo en llibre obligatori i restar-li tota la seua importància com a «font de la màxima exaltació». Els llibres que recomana són *The Life and Perambulations of a Mouse* (1784) de Dorothy Kilner i *Hymns in Prose for*

Children (1781) d'Anna Laetitia Barbauld. El primer, perquè els animals són la primera cosa que capta l'atenció dels nens i «les històries sobre animals no només els entretenen sinó que també els instrueixen, i són la millor influència a l'hora de formar el caràcter i conrear les bones disposicions del cor». El segon, perquè els relats contribuïran a «omplir el cor amb sentiments i afectes religiosos» i «a fer que la Deïtat es manifeste als sentits». D'altra banda, les preguntes dels nens han de rebre sempre «una contestació fonamentada en la raó». És possible incentivar-los la imaginació, però les històries correctes els faran millors mentre els entretenen, perquè les que són massa fantasioses «els omplim el cap amb faules improbables i contes supersticiosos d'éssers invisibles que fan nàixer a la ment prejudicis estranys i pors inútils». Com mostra *Original Stories*, «la primera cosa que s'ha d'encoratjar en els infants és l'observació estricta i rígida a la veritat». A més, cal ensenyar-los a «combinar les seues idees» i a «pensar, perquè pensar és un exercici difícil, i l'exercici de la ment i del cos s'ha d'emprendre amb els ulls posats en el divertiment. Això no vol dir que no hagen de fer llargues reflexions, però sí que es cert que, quan no sorgeixen de l'experiència, són totalment absurdes». Aquestes idees seran, doncs, la matriu teòrica sobre la qual M. W. construirà un any més tard la seua primera obra de ficció per a nenes.

Thoughts on the Education of Daughters també critica l'ornamentació externa de les dones, des dels balls fins a les pintures i cosmètics, els vestits extravagants, i tot allò que contribueix a ocultar la veritat i l'essència natural de les joves, i que apareix com a contrari a la simplicitat. La naturalitat, doncs, és signe de virtuositat. Dins d'una ideologia liberal però amb certes limitacions en

aquest primer manual assagístic, Wollstonecraft deixa clar que l'educació i la preparació de les nenes dins el camp intel·lectual no és excusa per oblidar altres deures fonamentals del sexe femení. Així, l'autora finalitza l'apartat dedicat a la lectura amb la següent reflexió:

Cap ocupació de la ment és justificació vàlida per deixar de banda els deures domèstics, i no puc entendre que una cosa i l'altra siguin incompatibles. Una dona ha de preparar-se per a ser la companya i amiga d'un home de seny, i al mateix temps saber també com tenir cura de la família que hi tinga.

Amb aquestes idees adreçades a una nova construcció del que seria la jove burgesa de finals del XVIII davant l'eclosió del capitalisme industrial i la davallada dels sistemes monàrquics, es pot pensar quins serien els sentiments que cobejaria M. W. a l'arribada a la magnífica mansió d'estil palatí dels Kingsborough a Irlanda. De fet, allí va prendre consciència de la situació en què vivien els diversos estaments socials a l'illa i, en especial, de les aspiracions de la classe angloirlandesa dels grans terratinents, tot i que la seua mare i Fanny Blood pertanyien a famílies irlandeses protestants. Com era tradicional entre els anglicans anglesos, Mary també sentia revulsió pel catolicisme i els catòlics, uns prejudicis que la feien menysprear els irlandesos.

A *Memoirs*, Godwin tracta de fer un retrat del fort caràcter de M. W., però també d'aquelles virtuts —que ell anomena «virtuts maternals»— que l'entronitzaven com a pedagoga magistral. Segons el biògraf (43-44, 46),

Mary tenia un temperament enèrgic, que no s'ofenia amb les distraccions, però que sí que la portava a

imaginar la ment de la persona amb què es relacionava, a qui aprovava o condemnava segons la cordialitat o injustícia dels sentiments d'aquella. En algunes ocasions el ressentiment que mostrava era sever i desdenyós, i quan no estava d'acord amb alguna cosa, sovint ho expressava en termes que provocaven una sensació molt humiliant a la persona contra qui anava adreçada aquella crítica. El disgust, però, no arribava mai a ser escandalós, tret de quan anava acompanyat de desil·lusió. Quan esperava poc, no era molt rígida a l'hora de criticar defectes. Ara bé, per molt greus que foren els vicis del seu caràcter, el ben cert és que mai feia abús de la seua autoritat contra els seus inferiors en rang o en edat. Sentia menyspreu pels abusos de poder i evitava sempre ferir aquells que no es podien defensar. Per a les seues serventes mai no hi hagué una ama més considerada i generosa, i amb els nens era un pou de paciència. Es pot dir que en tota la seua àmplia experiència en el camp de l'educació, mai no es va veure traïda per cap signe d'irascibilitat. Tenia el cor ple de sentiments de benevolència i, per aquest motiu, la seua relació amb els nens sempre fou de comprensió i amabilitat.

Els Kingsborough havien tingut altres institutrius que, considerades com a individus de la classe superior dels servents, havien estat sempre controlades per Lady Caroline, la mare de les nenes. La institutriu, però, se sentí aclaparada no tant pels oripells de l'aristocràtica família, com pel caràcter violent, la falta de sensibilitat i cultura de les tres nenes que tenia a la seua cura: Margaret (de catorze anys), Caroline (de dotze) i Mary (de sis), amb les quals tornà a posar en pràctica les doctrines didàctiques que ja havia experimentat a l'escola de Newington Green. Segons Janet Todd (2003a: 90),

aquelles criatures «li semblaren uns animallets salvatges amb poc refinament i educació». A la seua tornada a Londres, però, la inspiraren a escriure *Original Stories*, si bé ací apareixen només dues nenes, Mary i Caroline, de catorze i de dotze anys, reflex de les aristocràtiques Margaret i Mary. Les irlandeses no pensaven que la institutriu duraria molt de temps amb elles, però l'educadora, tot i que patia una forta depressió, els feu front i no passaren molts dies abans que Margaret, en especial, caiguera encisada pels mètodes revolucionaris i la captivadora personalitat de l'estrangera, en la qual trobà algú que responia amb simpatia als seus delers d'adolescent.

En realitat, començava ací una història fascinant que travessaria diversos escenaris, diverses famílies i dos segles: la potent i duradora influència que Wollstonecraft, sense ser-ne conscient, deixaria en aquella Margaret King. Totes dues eren filles primogènites i abandonades emocionalment pels progenitors i, a més, havien estat sotmeses a una educació deficient: els coneixements que li havien ensenyat a Margaret eren per a una vida social que la institutriu menyspreava. De fet, el que sembla que va guanyar les nenes fou l'afecte i la benevolència que aquesta els mostrà, en contrast amb la despreocupació materna que patien, concretament, després d'unes malalties que sofriren. Godwin conta quina era la situació que M. W. es va trobar amb les nenes i el que ella feu per canviar-les (57-58):

Lady Kingsborough, amb les millors intencions —relata el biògraf amb extrema cautela—, havia imposat a les filles tota una sèrie de prohibicions que anaven des dels llibres que podien llegir fins a moltes altres coses. Aquestes prohibicions havien tingut el seu efecte normal: un desig boig per tot allò censurat i pel

divertiment clandestí. Mary immediatament retornà a les nenes la llibertat i es proposà governar-les només amb l'afecte. La conseqüència fou que moderaren el seu comportament capritxós i que mai més se sentiren felices si la diversió no comptava amb l'aprovació de la institutriu. Els saludables efectes d'aquest nou sistema educatiu foren ràpidament visibles, i lady Kingsborough passa a no tenir cap preocupació tret que les seues filles començaren a estimar la institutriu més que a ella mateixa.

A més, com després apareixerà a *Original Stories*, M. W. deixà de banda l'ensenyament formal i, en lloc de fer-les aprendre les matèries pròpies de les nenes de la noblesa –vocabulari memoritzat, ganxet, lectures soporíferes, etc.– decidí «conrear la raó, tot animant les nenes perquè gaudiren de l'acte de pensar i aprengueren moralitat a través d'experiències directes» (Todd, 2003a: 94). Amb aquest propòsit recorregué, per exemple a l'hora de practicar francès, a les estratègies pedagògiques recomanades per Mme. de Genlis, lectura que tenia aleshores entre mans, com indiquen les seues cartes, i de la qual utilitzaria –segons expliquen Penny Brown (1995) i Gillian Down (2006)– alguns passatges i tres escenes d'una de les obres teatrals per a infants, *L'Enfant gâté*, per a la seua antologia *The Female Reader* (1789). Els escriptors i les escriptores il·lustrats anglesos, en concret els de literatura infantil, llegiren Rousseau amb fruïció, però també trobaren inspiració en altres obres d'escriptors i escriptores francesos que foren ràpidament traduïdes a l'anglès, fins i tot després del període revolucionari i fins les primeres dècades del segle XIX, malgrat la desconfiança que despertava tot allò que venia de França. A més d'Arnaud Berquin, amb el seu

L'Ami des enfants (1782), Mme. de Genlis també exercí una gran fascinació sobre la mateixa Wollstonecraft i sobre altres autores, com ara Maria Edgeworth i Martha Sherwood, amb les seues obres *Théâtre à l'usage des jeunes personnes* (1779), *Adèle et Théodore, Ou Lettres sur l'éducation* (1782) i *Les Veillées du château* (1784).

Malgrat les lectures i l'afecte de les seues alumnes, la vida amb l'aristocràcia es feu insuportable per a Wollstonecraft, si bé aquests mesos a Irlanda sembla que van servir per a refermar els convenciments ideològics i pedagògics de la il·lustrada institutriu. M. W. no deixaria mai de criticar les dones de la noblesa i l'abandó al qual deixaven els fills; l'ociositat en què vivien; la seua submissió als dictàmens de la moda i l'obsessió per imitar la moda estrangera en el vestir com a conseqüència de la colonització imperial anglesa; a més de la ignorància de la situació de les classes socials inferiors, en concret, els camperols, que, després de les lleis de tancament de les terres comunals, es trobaven en la misèria. Segons Janet Todd, M. W. tractà d'apartar les nenes dels Kingsborough de tots aquells vicis socials i d'ensenyar-los que la senzillesa en el vestir, per exemple, era superior a qualsevol ornament extravagant. Aquesta austeritat ajudà Margaret a veure que els luxes importats de l'estranger eren impropis, un sentiment que, com indica Todd (2003a: 104), despertaria més tard les seues preocupacions nacionalistes, tot i que el més important fou que –com destacava la institutriu– les dones, marginades de les institucions polítiques, podien establir una política moral en tots els espais de la vida, inclòs el domèstic.

Amb el temps, les estratègies pedagògiques de la institutriu també entraren en contradicció amb el